

Makowiecki, Andrzej Z.

Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1992 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I językoznawstwa i historii literatury : Referaty i streszczenia : Od Gilgamesza do Lolity czyli problemy Słownika postaci literackich

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 55, 65-66

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Biblią tłumaczoną z hebrajskiego. Następny przekład ukazał się dopiero w w. XX (Biblia Tysiąclecia).

Autor referatu zwrócił uwagę przede wszystkim na te cechy tłumaczenia, które wskazują na silną zależność od stylu hebrajskiego oryginału. Należy tu przede wszystkim zakres przenikania do tekstu polskiego hebrajskich zwrotów tautologicznych typu umierając umrzesz, gardząc wzgardzę, będąc było itd., dalej typu zadrża zadrzeniem, odkryciem odkrył, płakać będę w płaczu itd. Przykładów takich jest wyjątkowo dużo, Budny zwykle wiernie kalkował zwroty hebrajskie. Wyjątkowo sygnalizował ich obcość i zastępował strukturę polską.

Inny typ hebraizmów występujących w Biblii Budnego to sposób wyrażania superlatywu przez wyrażenie z dopełniaczem liczby mnogiej. Należy tu nie tylko upowszechnione święte świętych czy Pieśń (z) pieśni, ale też np. kobyłki kobyłek "bardzo duża szarańcza". Do hebraizmów Budnego zaliczył autor również wyrażenia typu obliczem w oblicze, w oko-ło w około, także kalkowanie hebrajskiej liczby mnogiej np. krwie zam. krew i niektóre inne.

Zasygnalizował też autor problem grecyzmów w części tłumaczonej z Septuaginty a także zwrócił uwagę na mniej niewolniczy przekład ksiąg apokryficznych (deuterokanonicznych) traktowanych przez Budnego jako mniej ważne części Biblii.

Andrzej Z. Makowiecki

OD GILGAMESZA DO LOLITY CZYLI PROBLEMY SŁOWNIKA POSTACI LITERACKICH

We współczesnej historii i teorii literatury kategoria „postaci literackiej” została usunięta na dalszy plan zainteresowań. Zagadnienia znacznie bardziej przyciągające uwagę badaczy to: narracja, fikcja, czas i przestrzeń, dialogowość, dzieło w perspektywie odbioru itp. „Postać” została nawet zdepersonalizowana względem „akcji” i określona jako funkcja działania, twór zdepersonalizowany. Ale z punktu widzenia czytelnika, nie historyka lub teoretyka literatury, postać literacka (a szczególnie „bohater” w najbardziej

potocznym sensie) nadal stanowi konstytutywny element dzieła, jego czynnik nadrzędny, dorównujący w znaczeniu fabule. Refleksja nad zagadnieniem „postaci literackiej” ma dla autora niniejszego wystąpienia sens praktyczny i jest związana z opracowywaniem pierwszego polskiego *Słownika postaci literackich* dla wydawnictwa PIW. Wzory europejskie w tym zakresie są nieliczne: zbiorowy *Dizionario delle opere e dei personaggi* (ed. Bompiani i jego wersja francuska Laffont-Bompiani) oraz A.W. Rinsuma *Lexicon literarisches Gestalter*. Wydawnictwa te konsekwentnie przyjmują perspektywę „narodową” tj. obejmując swoim zakresem literatury wszystkich czasów i stref językowych, znaczną ilość miejsca poświęcają literaturze rodzimej, dla jej wyróżnienia rezygnując nawet z uniwersalnej skali wartości artystycznej. Podobną perspektywę zamierza zachować polski *Słownik postaci literackich*, w którym hasła postaci z dzieł literatury polskiej zajmą ok. 30% objętości. Pełny zakres materiału objąć ma hasła postaci literackich (bohaterów, postaci pierwszoplanowych i znaczących epizodycznych) z dzieł literatury światowej i polskiej, które na trwałe weszły do szeroko pojmowanej polskiej świadomości czytelniczej. Opracowanie przewiduje uwzględnianie takich „postaci” jak: stricte literackie, powołane do życia na użytek jednego tekstu a niekiedy „kontynuowane” jako modelowe w tekstach późniejszych, mitologiczne, biblijne i legendarne (które stały się „literackimi” przez stopień kreatywności), postacie folkloru, baśni i bajek obecne w literaturze wysokoartystycznej, postacie historyczne podlegające w dziele literackim charakterologicznemu „wypełnieniu”. Materiał literacki uwzględniony w *Słowniku* obejmie obiegi wysokoartystyczny i popularny (romanse, powieść sensacyjna i kryminalna, literatura dziecięca i młodzieżowa, science-fiction itp.), hasła (w liczbie ok. 2000) zawierać będą także informacje o kreowaniu postaci w przekazie wizualnym (inscenizacja teatralna, ekranizacja).

Wydział II nauk historycznych, społecznych i filozoficznych

Przewodniczący: Stanisław Trawkowski (czł. zw.)

Sekretarz: Teresa Dunin-Wąsowicz (czł. zw.)